

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 ANADİL VE YAZIN DERSİ
UZUN TEZİ

“İÇİMİZDEN BİRİ”

Rehber Öğretmeni: Fatma SEVER

Öğrencinin Adı: İlke Merve

Öğrencinin Soyadı: ATMAN

Diploma Numarası: D1129012

Sözcük Sayısı: 3933

ARAŞTIRMA KONUSU: Tahsin Yücel'in "Peygamberin Son Beş Günü" adlı yapıtında bir özdeşim ögesi olarak ana karakter Rahmi Sönmez

Öz (Abstract)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı bitirme tezi olarak A1 dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmada Tahsin Yücel'in "Peygamberin Son Beş Günü" adlı yapıtında bir özdeşim ögesi olarak ana karakter Rahmi Sönmez incelenmiştir. Yapıtta Rahmi Sönmez karakterinin ayrıntılı bir şekilde sunularak okur açısından inandırıcı kılınma çabası araştırma konusunun belirlenmesinde etkili olmuştur.

Bir insanın kişiliğinin oluşumuna nelerin etki edebileceği düşünülerek bu ayrıntılar incelenmiş, ana karakterin en önemli kişilik özelliği olan devrimcilik olgusunun yapıttaki önemi vurgulanarak karakterin okura nasıl özdeşim ögesi olarak yansıtıldığı sorgulanmıştır.

Sonuçta, Tahsin Yücel'in "Peygamberin Son Beş Günü" adlı yapıtındaki ana karakterin karakter çerçevesi oluşturulurken gerçeklik ilkesinin gözetilerek her yönüyle içimizden biri gibi alımlanmasının sağlanıldığı görülmüştür. Başka bir söyleyişle, gerçek dünyadaki kişiler gibi çevresindeki kişilerle ilişki içindedir, bu ilişkiler sırasında yaşadığı; duyguları, düşünceleri, yaşama ve insana dönük beklentileri, bu beklentiler kendi çizgisiyle örtüşmediğinde çatışmaları vardır. Kısaca okur, bu yapıtın ana karakteriyle özdeşime girerek yaşama ve insana ilişkin deneyim elde etme olanağı yakalayabilir sonucuna ulaşmıştır.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
Giriş	
1. Rahmi Sönmez'in Kişiliği	5
1.1. Rahmi Sönmez'in Kişiliğinin Oluşumu	7
1.1.1. Rahmi Sönmez'in Kişiliğinin Oluşumundaki Etkenler	7
2. Rahmi Sönmez'in Kişiliğinin Aile Yaşamına Etkisi	9
3. Rahmi Sönmez'in Kişiliğinin Sosyal Yaşamına Etkisi	11
4. Rahmi Sönmez'in Kişiliğinin Sanatına Etkisi	12
5. Rahmi Sönmez'in Yaşadığı Çatışmalar	13
6. Rahmi Sönmez'in Kimliğine Yabancılaşması	16
7. Bir Özdeşim Ögesi Olarak Rahmi Sönmez	17
Sonuç	
Kaynakça	

Giriş

Kişilik bir insanı kendine özgü yapan, “*bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir*” (Cüceloğlu, 404). Kişinin bütün özellikleri, ilgi ve çevresiyle ve kendisiyle ilişkileri karakteri bir araya getirir. Karakter kişiyi tanımlayan en önemli olgulardan biridir, çünkü karakter - aynı kişinin DNA’sı gibi - onu diğer insanlardan farklı kılan, kimi zaman bir toplumda öne çıkaran ve belli özellikleriyle tanınmasını sağlayan öğelerdendir. Bu bağlamda düşündüğümüzde kimi yazarlar da yapıtlarındaki kişileri görünür ve gerçekçi kılmak için çaba gösterir. Hatta kimileri karakterlerine bir geçmiş, bir şimdi, bir de gelecek yaratır. Yazar böylelikle karakterin yaşadıklarıyla okura yaşam deneyimi sunar.

Kişilik gelişimi bir insanın psikolojik açıdan sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için önemli bir süreçtir. Bu süreçte insan çevresinden, okuduklarından ve gözlemlediklerinden, kısaca o dönemde edindiği bütün bilgi ve birikimlerden etkilenerek belli özelliklere sahip olur. “*Genel öğrenme yaklaşımına göre, insanın davranış özelliklerinin nedeni onların öğrenme tarihçesinde yatar*” (Cüceloğlu, 423). İnsan bu ‘*öğrenme*’ sürecinde kendini bazı yönlerde çok geliştirir; bu da kişinin geliştirdiği özelliklerle tanınmasını sağlar. Kısacası kişinin öne çıkan özellikleri aynı zamanda onu tanımlayan özellikler haline gelir. Bu özellikler de kişinin ileriki yaşamında belirleyici rol oynar, çünkü bu özellikler hem kişinin akademik yaşamını - dolayısıyla da iş yaşamını - etkiler hem de kişisel yaşamını şekillendirir.

Tüm bu söylenenler, Tahsin Yücel’in “Peygamber’in Son Beş Günü” adlı yapıtının ana karakteri olan Rahmi Sönmez’in kişilik gelişimi ve kişilik gelişimi sırasında ortaya çıkanlarla örneklendirilebilir. Rahmi Sönmez’in kişilik gelişimi sırasında yakın ve uzak çevresi, eğitimi, okudukları, gözlemledikleri ve toplumsal algısı dikkate değerdir. Onun devrimci kişiliğinin

yapıtın olay örgüsünün büyük bir kısmında rol oynaması ve hayatının aşkı olan Feride'yle tanışıp evlenmesini sağlaması bu yönün yapıtta ne kadar önemli olduğunun kanıtıdır. Onun toplumdaki yeri, iç çatışmaları ve dünyayla ilişkileri onu gerçekçi kılmakla kalmaz; okur için bir özdeşim ögesi haline getirir: *“Eğer yazar yarattığı fiktif kahramanların eylem, ilişki ve yaşantılarını oluştururken, onların toplumsal karakterlerinin gerçeklikteki iç yasalılıklarından hareket ederse, bu yolla yazarın eseri de gerçekçilik adı verilen nitelik düzeyini taşır”* (Pospelov, 194).

Tahsin Yücel “Peygamber’in Son Beş Günü” adlı yapıtta kişilik gelişiminin önemini vurgulamıştır. Karakter okura birçok özelliğiyle ve çevresindekilerle ilişkileriyle özdeşim ögesi sunar niteliktedir. Bu çalışmanın amacı “Peygamber’in Son Beş Günü” adlı yapıtın ana karakteri olan Rahmi Sönmez’in kişiliğini bir özdeşim ögesi olarak incelemektir. Bu amaca ulaşabilmek için çalışma süresince şu soruların cevapları aranacaktır:

1. Yapıtın ana karakterinin kişiliği nasıl oluşmuştur?
2. Ana karakterin kişiliğinin gelişimine etki edenler nelerdir?
3. Ana karakterin kişiliğinin yaşamına etkileri nelerdir?
4. Ana karakterin kişiliğinin çatışmalarına ve yapıttaki yabancılaşma olgusuna etkileri nelerdir?
5. Yapıtta ana karakter aracılığıyla okura sunulan özdeşimler nelerdir?

Belirtilen sorular doğrultusunda Rahmi Sönmez adlı karakterin karakter çerçevesinin çözümlenmesi ve anlaşılması amaçlanacaktır.

1. Rahmi Sönmez'in Kişiliği

Tahsin Yücel'in "Peygamber'in Son Beş Günü" adlı yapıtının ana karakteri olan Rahmi Sönmez sobacı bir babanın oğlu olarak tanıtılır yapıtın başında. Rahmi Sönmez ve en yakın arkadaşı Fehmi Gülmez her zaman beraber olmaları sebebiyle ikizlere benzetilirler. Rahmi, güçlü hafızası ve Fehmi'yle yardımlaşması sayesinde başarılı bir okul hayatı geçirir ve biraz da lisedeki bir yazın öğretmenin etkisiyle halkçı şiirler yazan genç bir ozan haline gelir. Lise hayatının sona ermesiyle önce askerlik sonra da üniversite dönemi gelir ve çağın gerçeğinin ekonomi olduğunu düşünen Rahmi ve Fehmi, İktisat Fakültesine yazılırlar. Rahmi orada hayatının aşkı olarak tanımlanabilecek koyu bir sosyalist olan Feride'yle tanışır ve evlenirler. Feride, kısa bir süre sonra ölür, geride bir bebek ve anılar kalır. Rahmi hem çocuğunu hem de ileride doğacak torununu devrimci ilkelerle yetiştirmeye çabalar. Buna rağmen ikisinin de onun için birer hayal kırıklığına dönüşmesi onu hem dünyaya hem de Feride sayesinde kavradığı devrimcilik kavramına yabancılaştırır. Yapıtın sonunda devrimcilik uğruna neyin doğru neyin yanlış olduğunu seçemeyen ve iç çatışmalar içinde bir Rahmi Sönmez kalır.

Rahmi Sönmez'in kişilik özellikleri diğer her insanınki gibi belli etkiler sonucu şekillenir. Onun devrimci kişiliği karısı Feride'nin anlatıları sayesinde öğrendikleri ve okuduklarıyla kazanılır. Lisedeki yazın öğretmenin tetiklemeyle başlayan yazın tutkusu onu dizginlenemez bir halkçı ozana ve yazın çevrelerinde bilinen bir şaire dönüştürür. Üniversite yıllarında da en yakın arkadaşı Fehmi Gülmez ve sevgilisi Feride'yle katıldıkları arkadaş toplantılarında da coşkulu bir şekilde Marksçılık konularını açıklar, proleter devriminin zamanı geldiğinde gerçekleşeceğini müjdelir, devrimcilik kavramına açıklık getirir, çözümler yapar ve böylece ona 'Peygamber' takma adı takılır. Bu da Rahmi'nin devrimci kişiliğinin ilk kez bölünmesine ve belki de onun ilk defa kendine yabancılaşmasına neden olur. Hatta bu isim ve karakter bölünmesinin Rahmi'nin

ozan hayatını da etkilediği söylenebilir çünkü arkadaş çevresinde takma adıyla bilinirken şiirlerini kendi adıyla yayımlaması kimilerince tanınmamasına ve bunun sonucunda ününün bölünmesine sebep olur. Bu dönemden sonra Rahmi'nin devrimci kişiliğinin kendisi gibi duraklamaya geçtiği, arkadaş çevrelerindeki çözümlemelerinin eskisi kadar ses getirmedeği söylenebilir. Dolayısıyla yapıtta 'Peygamber' takma adı Rahmi için sadece bir ad değil aynı zamanda devrimcilik kavramına yabancılaşmasına neden öge olarak karşımıza çıkar.

Rahmi Sönmez'in en önemli karakter özelliklerinden birinin devrimci kişiliği olduğu açıktır. Hayatına birçok yönden etki eden, kendisi, çocuk ve torunun geleceğinde belirleyici rol oynayan Rahmi'nin bu kişilik özelliğine, yapıtta birçok yerde değinilmiş, gerek yapıttaki karakterlerin ona taktığı isimler ve onun hakkında yaptıkları yorumlarla gerekse de yazarın Rahmi'yi tanımlarken kullandığı betimlerle bu özellik öne çıkarılmıştır. Buna kanıt olarak daha yapıtın başında kullanılan *"Biri uzlaşmaz bir Marksçı ozan, öteki büyük bir kapitalist olmadan önce, Rahmi Sönmez'le Fehmi Gülmez birbirine öylesine yakındı ki, mahallede ve okulda hemen herkes Siyamlı İkizler'e benzetirdi onları"* (Yücel, 15). sözleri Rahmi'nin devrimci kişiliğinin büyüyünce, olgun bir insan olunca da değişime uğramadığını göstermektedir. Ayrıca bu sözlerde Rahmi ve Fehmi'nin birbirinin hayatlarını derinden etkileyen iki insanken nasıl zıt karakterlere dönüştüklerini vurgulanmaktadır. Bu da Rahmi Sönmez'in en önemli karakter özelliğinin yaşamının ileriki döneminde de var olacağına ve hayatına ve hayatındakilere büyük etki edeceğine yönelik bir ipucudur.

1.1. Rahmi Sönmez'in Kişiliğinin Oluşumu

Rahmi Sönmez'in kişiliğinin oluşumu ve gelişimi belli koşulların ve olayların etkisinin sonucunda gerçekleşir. Onun kişiliğinin şekillenmesinde doğduğu evin, en yakın arkadaşının, okul hayatının etkisi büyüktür çünkü bir insanın karakterini doğduğu ve büyüdüğü çevre büyük ölçüde etkiler. Rahmi'nin de bu şekilde lise yıllarındaki yaşamının, gençlik döneminde ailesinde çektiği acıların, okulda ve okul dışında okuduklarının, yazdıklarının, babasının dükkânının devrimci kişiliğinin biçimlenmesinin üzerindeki etkileri görülebilir.

Başka bir deyişle, Rahmi Sönmez'in kişiliğinin oluşumu doğumuyla başlar, yazınla ve Feride'yle tanıştığı dönemde gelişir ve belki de en olgun halini alır. Feride'nin ölümünden sonra kızını ve torununu da birer devrimci olarak yetiştirmeye çalışması ise onun devrimciliğe ve kendisine tamamen yabancılaşmadan önceki son çırpınışları olarak algılanır. Hatta Rahmi'nin, kızının umduğu gibi bir devrimci değil bir kapitaliste dönüşmesi sonucunda devrimci yöntemlerin uygulamalarından şüphe etmesi kendi kişiliğiyle yaşadığı bir çelişki olarak görülür: *“Kenterler kendi yöntemlerini daha iyi mi uyguluyorlardı? Faşistler devrimcilerden daha mı üstündü?”* (Yücel, 76).

1.1.1. Devrimci Kişiliğinin Oluşumundaki Etkenler

Rahmi Sönmez çocukluğundan itibaren birçok kişinin etkisiyle büyümüş bir karakter olarak görülebilir. Öyle ki, Rahmi'nin kişiliği, babasından en yakın arkadaşına kadar birçok kişinin etkisiyle gelişmiş ve şekillenmiştir. Zengin bir ailede büyümeyen Rahmi küçük yaşta babasının dükkânında çalışarak iş deneyimi kazanmış, para kazanmanın zorluklarını ve önemi daha çocukken anlamıştır. Yine küçük yaştan itibaren Fehmi'yle arkadaş olan Rahmi, iki insanın birbirini kollamasının önemini çocuklukta kavramıştır. Bu iki arkadaşın karakterleri doğuştan birbirine zıt olsa da, Fehmi'nin başının sürekli belaya girmesi - Rahmi her ne kadar kavgacı bir

kişiliğe sahip olmasa da - onu kavgaların ortasında bırakmıştır. Rahmi'nin kişiliği, Fehmi'yle bir kardeş gibi yakın büyümesi sebebiyle, Fehmi'nin karakteri ve davranışlarından etkilenmiş, sürekli beraber oldukları için de, uyum sağlamak için değişmiştir. Buna göre, Fehmi, Rahmi'nin hayatındaki kilit karakterlerden biri olduğu için, kişiliğinin oluşumunda etkin rol oynamıştır.

Rahmi'nin çocukluktan itibaren babasının dükkânında çalışmaya başlaması ona '*emek*' kavramını öğreten deneyimlerden biri olduğu için devrimci kişilik geliştirmesinin sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. Kendisi de işçi aileden gelen ve çalışmanın ne demek olduğunu anlayan bu kişinin ileride proleter haklarını savunmak istemesi, bir ozan olması ve İktisat Fakültesine yazılması şaşırtıcı değildir. Aynı zamanda, ailesini erken yaşlarda kaybetmesi, Rahmi'nin gençlikten itibaren sorumluluklarının bilincinde, çalışma zorunluğunu olan bir insana dönüşmesinin nedeni olarak gösterilebilir.

Rahmi'nin ozanlığa yönelmesi, devrim kavramına ilgi duyması ve devrimci kişiliğini oluşturması ise lise dönemine denk düşer. Lise hayatının en önemli figürlerinden olan lise edebiyat öğretmeni onun edebî ilgi ve sevgi kazanmasını, hem Rahmi'ye hem de onun en yakın arkadaşı olan Fehmi'ye Türk Edebiyatı'nın en önemli devrimci ozanlarından Nâzım Hikmet'i tanıtarak, onların devrimci yolun en ateşli destekçilerinden olmalarını sağlamıştır. Bu şekilde zaten emek ve çalışma kavramlarına yakın olan Rahmi, Nâzım Hikmet şiirleri okumaya başlamış ve bir ozan olma yolunda ilk adımını halkı temel alan şiirler yazarak atmıştır. Rahmi'nin sanatsal yönden aktifliğinin oluşumu edebiyat öğretmeni ve Nâzım şiirleri sayesinde olmuş, Rahmi'nin şiirlerinin edebiyat dergilerine çıkması ise onun bu yola daha çok bağlanmasını ve ileride de bunu bir yaşam tarzı ve mesleğe dönüştürmesini sağlamıştır.

Rahmi'nin üniversite okumayı seçmesinin ve oradaki hayatının da kişiliğinin gelişmesini büyük ölçüde etkilediği söylenebilir. Daha liseden devrimci karakteri şekillenen Rahmi ve Fehmi'nin ekonominin devrimcilerin söylediğine göre çağın en önemli bilimi olması nedeniyle İktisat Fakültesine gitmesi ve orada hayatlarının en önemli karakteri olan Feride'yle tanışması onların sosyalizm hakkındaki bilgilerinin gelişmesine ve buna yönelik yaşam tarzlarının da şekillenmesini sağlamıştır. Feride, hem Rahmi hem de Fehmi'nin hayatındaki en önemli karakterdir çünkü Rahmi'nin "Peygamber" olarak anılmasına sebep olan bilgileri ona öğreten de, Rahmi'nin kişisel hayatındaki en önemli etkiye sahip olan da odur. Bu şekilde, Feride'nin Rahmi'nin hayatına girişi, Rahmi'nin gerçek ve bilinçli bir devrimci olmasını sağlamasının yanı sıra, bir aileye sahip olmasını ve "aşkı" tanıyarak aynı zamanda devrimci tanımına ters düşmesini de sağlamıştır. Buna göre Rahmi'nin yetişkinlikteki kişiliğini geliştiren ve etkileyen kişi Feride'yken, ondan kalanlar da çocuğu ve devrimci bilgileridir.

2. Rahmi Sönmez'in Kişiliğini Aile Yaşamına Etkisi

Rahmi Sönmez'in kişilik özelliklerinden en öne çıkan ve belirgin olan devrimciliğinin aile yaşamına birçok yönden etkisi olduğu söylenebilir. Ancak, Rahmi'nin karakterinin en yoğun etkilerinin kızının ve torunun üzerinde olduğu söylenebilir. Rahmi Sönmez'in aile yaşamı incelendiğinde, en önemli figür Rahmi'nin karısı olan Feride'dir. Buna göre Rahmi'ye devrimin gerçekten ne olduğunu öğreten, onu kendine âşık eden ve Rahmi'nin sanatını lise veya üniversitedekinden daha ileri taşımasını sağlayan Feride'dir. Buna göre devrimci kişiliğinin en ateşli ve en çok geliştiği dönemlerini Rahmi Feride'yle yaşamıştır. Hayatını Feride ve devrimcilik kavramlarının etrafında oluşturmuş, karakterinin Feride'nin elinde şekillenmesine izin vermiş, Feride'nin devrimcilik kavramına aykırı bulduğu için beğenmediği aşk şiirlerini yazmayı bırakmıştır. Buna göre Feride, Rahmi için en önemli ve en etkili karakter olarak görülebilir.

Feride'nin ölümünden sonra tutunacak tek dalı devrimcilik ve devrim kavramıdır. Rahmi'nin karakterindeki ve aile yaşamındaki ani değişiklikler hem kendi hem de çocuğunun geleceğinde belirleyici rol oynamıştır. Feride'nin ölümüyle soğuk ve hayatı sorgulayan bir insan haline gelen Rahmi, devrim kavramı hakkında tam anlamıyla takıntılı bir hale gelmiş, gelecek aile yaşamını da bunun üzerinde şekillendirdiği için aile ilişkileri; sevgi, saygı ve birbirini tanımaya değil, devrime dayanır. Rahmi'nin Feride'ye olan sevgisinin yoğunluğu kızına Feride ismini koymasından anlaşılabilir. Bu yoğun sevgiyi aktaracak bir şey bulamayıp, devrim kavramının üstüne yoğunlaşması da bu kavram hakkında ne kadar tutkulu hale geldiğinin bir göstergesidir. Rahmi'nin tek amacı çocuğunu Feride gibi bir devrimci yapmaktır. Bu nedenle aile ilişkileri sağlam temeller üzerine kurulmaz, bu yüzden de Rahmi'nin devrim aşkının aile yaşamını çöküşe sürüklediği söylenebilir. Rahmi'nin yetiştirme tarzının ters tepmesi sonucu hayal kırıklıklarının artması da yine baskıcı bir tutum takınmasına ve ailesini bir arada tutmaya çalışırken hem ailesinden hem de kendisinden daha da uzaklaşmasına sebep olur. Bu şekilde Feride'nin ölümü sonrası Rahmi'nin değişen karakter özellikleri ve ilgileri aile ilişkilerinin sorunlu hale getirir. Baskıcı bir kişiliği olmayan Rahmi'nin devrimcilik konusunda baskıcı bir tutum sergilemesi hem Feride'nin önemini ve ölümünün ne kadar büyük etkileri olduğunun hem de Rahmi'nin karakter değişiminin ailenin parçalanmasını nasıl sağladığına yönelik kanıt olarak gösterilebilir. Bu şekilde Rahmi'nin devrimci kişiliği ve bu konudaki değişmez tutumu, kızı Feride'nin, Rahmi'nin istediğinin tam zıttı bir insana dönüşmesine, giderek de evden ve babasından uzaklaşmasına neden olur:

“Peygamber devrimci düşüncelerini kızına aşulamak için elinden geleni yaptı.

(...)Her geçen gün annesine biraz daha benzediğini gördükçe umudu arttı. Ne var ki,

Feride bedensel olarak annesine benzedikçe, tinsel olarak ondan uzaklaşır gibiydi:

daha üç dört yaşlarında, sokakta babasının elinden tutup yürürken, dilencilerin önlerine açtıkları mendillere çamurlu ayaklarıyla bastı” (Yücel, 72).

Rahmi'nin kişiliğinin büyük etkilerinin görüldüğü diğer karakter ise torunu Nâzım'dır. Torunun isminden de Rahmi'nin torununu nasıl bir insan olarak yetiştirmeye çalışacağı anlaşılabilir. Torununa en ünlü Türk devrimci ozanlardan Nâzım Hikmet'in ismini veren Rahmi'nin kızını yetiştirirken kullandığı yaklaşımı torununda denemesi yine ters etki yapar. Buna göre devrim kavramlarını öğrenerek, Nâzım şiirleriyle büyüyen Nâzım aynı annesi gibi, Rahmi'den ve evden uzak, devrimci kavramına yabancı ve 'kenterce' eğilimler gösteren biri olur. Nâzım'ın kendinden başka kimseyi ve dedesinin öğrettiği hiçbir kavramı umursamadan bir 'terörist' olması da Rahmi'nin aile içindeki yaklaşımının ne kadar etkisiz ve devrimci kişiliğinin de ne kadar yararsız kaldığını göstermektedir. Buna göre Rahmi'nin eşi Feride'nin anısına ailesinde devrimcilik kavramını yaşatmaya çalışması ve bu konuda neredeyse baskıcı bir babaya dönüşmesi, sonucunda da ne kızının ne de torunun onun istediği gibi insanlar olmayıp evden, Rahmi'den ve aile kavramından çok uzakta kalması, Rahmi'nin kişiliğinin ve devrim için çırpınışlarının ne kadar faydasız olduğunu ve ailenin parçalanmasına nasıl sebep olduğunu gösterir.

3. Rahmi Sönmez'in Kişiliğinin Sosyal Yaşamına Etkisi

Rahmi Sönmez'in gençken sosyal çevresinin oluşmasına etki eden en önemli kişilerden biri en yakın arkadaşı Fehmi Gülmez'dir. Bu arkadaşıyla ikiz gibi olan Rahmi, edebiyat sevgisinden üniversite hayatına kadar birçok deneyimi beraber yaşamış ve paylaşmışlardır. Ancak ikisinin de Feride'yle tanışması sonucu devrimci ortamlarda zaman geçirmeye başlamaları ve Rahmi'nin Feride'den öğrendiği devrim ve devrimcilikle ilgili kavram ve kişileri bu ortamlarda anlatması,

ona karşı çıkanlara nutuklar atması, dersler vermesi onun sosyal yaşamında köklü değişikliklere sebep olmuş, birçok arkadaş edinip, kendisine bir takma ad takılmasını sağlamıştır.

Rahmi devrimci kişiliğiyle sosyal ortamlarda ‘Peygamber’ olarak anılmaya başlar. Arkadaş çevresinde koyu ve ateşli bir devrimci, sözlerini ve devrimi her zaman savunan bir ozan olarak görülür. Ancak, tüm devrim yanlılarının tutuklandığı bir dönemde Rahmi’ye dokunulmaması, devrim ortamlarında öne çıkmayan herhangi birinin bile yıllarca hapis yatarken Rahmi’nin bir kere bile tutuklanmaması onun toplumdaki devrimci yerinin sorgulanmasına ve devrim ortamlarından bir şekilde dışlanmasına sebep olmuştur. Bu şekilde Rahmi’nin devrimci kişiliği onun devrimci ortamlardan dışlanmasıyla sonuçlanırken, kişiliği dolayısıyla takılan takma ad da sanatçı kişiliğinin bölünmesine yol açmıştır.

4. Rahmi Sönmez’in Kişiliğinin Sanatına Etkisi

Rahmi Sönmez’in öne çıkan kimlikleri sanatçılığıdır. Devrim ve devrimcilik kavramlarından küçüklükten beri etkilenen ve büyüyünce de bu yol uğruna İktisat Fakültesi’ne yazılan Rahmi’nin şiir sevdası hep devam etmiştir. Rahmi’nin sanata başlamasının nedenlerinden ilki lisedeki edebiyat öğretmeni olmakla birlikte en önemlisi karakteri ve devrimci kişilik özelliğidir. Bu şekilde Rahmi, devrim kavramına olan merakı sayesinde şiirler yazmaya başlamış ve devrimci kişiliğinin gelişmesiyle de edebiyat konusundaki yeteneğini geliştirmiştir. Rahmi’nin yetiştiği aile yapısının ve emek hakkındaki görüşlerinin sanata bakış açısını nasıl şekillendirdiği daha lisedeyken yazdığı fakir ama emekçi bir genç çocuk hakkında yazdığı dokunaklı şiirlerden ve edebiyat dergilerinde sürekli şiirlerinin çıkmasından anlaşılabilir.

Rahmi’nin sanata bakış açısının sadece devrimcilik kavramı üzerinde kurulu olmadığı karısı Feride’ye yazdığı aşk şiirlerinden anlaşılabilir. Ancak ona devrimi ve devrimciliği öğreten

Feride'nin bu tür şiirleri devrim kavramına ters bulması Rahmi'nin bu yönünü ve kişilik özelliğini bastırmıştır. Rahmi'nin sanata ilgisi ve yetisi lise yıllarında başlamış olsa da, Feride'yle tanıştıktan sonra devrim kavramını daha iyi anlaması, verdiği sanat ürünlerini artırmıştır. Feride'nin ölümüyle yazma konusunda sıkıntı çeken Rahmi'nin aslında duygularına ne kadar bağlı olduğunu anlarız. Okur, onun duygusal olduğunu, duyguları tarafından yönlendirilmesi sebebiyle de devrimci karakteriyle nasıl zıtlıştığını, belki de bu çatışma nedeniyle devrimciliği ailesinde, kızına ve torununa aşılamadığını görmektedir. Buna göre Rahmi'nin devrimci karakterinin duygusal karakteriyle çelişerek sanatını da ikilemlerde bıraktığı, Rahmi'yi de kimlik çatışmasına sürüklediği söylenebilir.

5. Rahmi Sönmez'in Yaşadığı Çatışmalar

Rahmi Sönmez'in yaşadığı dönemde ülkede devrim kavramının çok yaygın olduğu ve bunun sonucunda birçok devrimcinin tutuklandığı yapıtta görülmektedir. Rahmi bir insanın gerçek bir devrimci olmasının ancak tutuklanıp hapis yatmasıyla gerçekleşebileceğini düşünmektedir. O dönemdeki tutuklamaların birçoğunun Rahmi'nin arkadaşlarını da kapsaması, ancak kendisinin bir türlü tutuklanmaması Rahmi'nin yaşadığı çatışmalardan ilkinin oluşturur. Buna göre Rahmi günlerce ve aylarca her kapı çalınışında polislerin onu almaya geldiğini düşünüp onlara tutuklanırken ne diyeceğine dair hayaller kurar ve yavaş yavaş bu konu hakkında takıntılı hale gelir. Rahmi'nin gerçek bir devrimci olmayı bu kadar çok istemesinin sebebi kendi devrimci kişiliği dışında, devrimi Feride'den kendisine kalan bir miras olarak görmesinde yatar. O gerçek bir devrimci olmazsa Feride'yi hayal kırıklığına uğratacağını düşünür. Bu şekilde Rahmi'nin bir türlü tutuklanmaması onun bulunduğu ve ait olduğu devrimci toplumla nasıl çatıştığının bir göstergesidir. Rahmi her ne kadar ülkenin ve dönemin en büyük ozanlarından ve en ateşli devrimcilerinden olsa da herkes tutuklanırken onun polisler tarafından fark edilmemesi, torunu

için baskına gelen polislerce ‘yaşlı bir amca’ olarak görülmesi onun kendi içinde çatışmalar yaşamasına ve devrimci karakteriyle de çatışmasına sebep olur. Rahmi’nin bu konudaki umutsuzluğu, torunu ‘terörist’ olarak tutuklanmasına rağmen her zaman ‘kenter’ olarak algıladığı, torununu, devrimci sanarak umuda dönüşse de bu Rahmi’nin devrimcilik karakteriyle nasıl çatıştığını gösterir niteliktedir:

“Marx’ın şaşmaz kuramı uyarınca, devrim patron sayısı en aza indiği, proleter sayısı en yüksek noktasına ulaştığı zaman gerçekleşecekse, sermayeden çok emeğe yakın insanları öldürmek kuramla uygulama arasında bir çelişki değil miydi?(...) Yanılıyorsa, nerede yanılıyordu? Gözden kaçırdığı şeyler varsa, nelerdi? Bu kararsız durumdan nasıl kurtulacaktı?” (Yücel, 163).

Rahmi Sönmez’in yaşadığı diğer bir çatışmanın ise kimlik bölünmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Rahmi’ye devrimci ortamlardaki nutukları ve konuşmaları nedeniyle ‘Peygamber’ isminin takılması Rahmi’nin hem karakter hem de sanat hayatı açısından bölünmesine sebep olmuş, bu da iç çatışmaları getirmiştir. Rahmi’nin ‘Peygamber’ takma adının devrimci çevrelerce benimsenmesine rağmen şiirlerinin altına ‘Rahmi Sönmez’ imzasını atması ününün bölünmesine ve sanat hayatının durgunlaşmasının sebebidir. Bu şekilde Rahmi tutkusu olan edebiyatı elinde tutamamış ve ‘Peygamber’ adıyla sanatsal çevrelerdeki eski saygınlığını koruyamamıştır. Diğer bir yandan günlük hayatında kendi adını kullanırken devrimci çevrelerde ‘Peygamber’ olarak anılması, Rahmi Sönmez isminin durgunlaşmasını ve önemsizleşmesini, ‘Peygamber’ adına ise daha devrimci ve aydın anlamlar yüklenmesini getirmiş, bu da Rahmi’nin kimlik çatışması yaşamasına sebep olmuş ve bu durum bir bedende iki karakter taşımasıyla sonuçlanmıştır.

Rahmi'nin iç çatışmalarının diğer bir nedeni ise Feride'ye olan duyguları ile devrimci kişiliğinin zıtlaşp çatışmasından kaynaklanır. Buna göre bir yandan Feride'ye aşk şiirleri yazarak ona duygularını göstermek isteyen Rahmi Feride tarafından aşk gibi duyguların devrime uymayacağı düşünülerek bastırılmış ve devrimcilik kavramına yakınlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde içinde Feride'ye olan aşkını saklayan ama dışında devrim aşkıyla yanıp tutuşan bir ozan gibi gözükten Rahmi devrimciliği, gösterdiği gibi içselleştirememiş ve yüzeysel bir devrimci olarak, her daim devrimcilik kavramını sorgulayan bir insan olarak yoluna devam etmiştir. Buna kanıt olarak da aslında bir terörist olan torununu duygusal yaklaşımı sebebiyle devrimci olarak algılaması gösterilebilir. Rahmi'nin bu iç çatışması öncelikle aile ilişkilerinin bozulmasına sebep olmuş, içselleştiremediği yüzeysel devrimci yönünü ailesine uygulamaya çalışması ters etki yaratmış ve devrimci ama baskıcı bir tutumla yetiştirdiği kızı ve torununun yapıtta devrimcilikten en uzak iki karakter olmasını sağlamıştır.

Rahmi'nin devrimci olarak hayatını sürdürmesi ancak en yakın arkadaşı olan ve üniversitedeki devrimci ortamlarda da Feride ve Rahmi'nin hep yanında bulunan Fehmi'nin bir kapitaliste dönüşmesi Rahmi'nin yaşadığı diğer bir çatışmaya örnektir. Buna göre ikisi de liseden beri edebiyata ve devrim karakterine ilgi duyarken ve çocukluktan beri ikizlere benzetilirken iki birbirine zıt karaktere dönüşmesi, Rahmi ve Fehmi arasında oluşan birey-birey çatışmasını gösterir. Bu çatışma Rahmi'nin iç çatışmasına benzetilebilir çünkü yapıt boyunca Rahmi ve Fehmi birbirlerinin ayrılmaz bir parçası olarak betimlenmiş ancak bu iki bütün varlık birbirine zaman geçtikçe yabancılaşarak, bir insanın kendisine çatışmasına benzer bir ilişki göstermişlerdir.

6. Rahmi Sönmez'in Kimliğine Yabancılaşması

Bir insanın kendi kimliğine yabancılaşması ancak bulunduğu dünyanın bir parçası gibi değilse ve tutunacak hiçbir şeyi yoksa gerçekleşir. Rahmi Sönmez'in kimliğine yabancılaşmasının en büyük nedenleri de yaşadığı birey-birey, birey-toplum çatışmaları ve iç çatışmalar olarak gösterilebilir. Buna göre Rahmi bu çatışmalar sonucunda yalnızlık kavramını tatmış ve devrim ve devrimcilikten bile uzaklaşmıştır.

Rahmi Sönmez'in yapıtta devrimci kişiliğine yabancılaşmasının sebebi başlangıçta ona devrimi ve devrimcilik kavramını öğreten eşinin ölmesi, daha sonra devrimci çocuk ve torun yetiştirmeye çabalarken başarısız olması ve en sonunda da bir türlü tutuklanamadığı için devrimci adına laik olamadığına inanması türü hayal kırıklıkları gösterilebilir. Buna göre Rahmi, en yakın arkadaşı ve bir kapitalist Fehmi tarafından hapse girmesinin engellendiğini bilmeden, düzgün ve doğru bir devrimci olduğu inancından her saniye daha da uzaklaşması sebebiyle önce zaten içselleştiremediği devrimcilik kavramına, daha sonra da kaybedeceği hiçbir şeyi kalmadığı düşüncesiyle doğrularına yabancılaşır. Aslında bir terörist olan ve kendi görüşüne göre patronlara karşı gelmesi gerekirken emekçiyi de öldüren silah yanlısı olan torununun devrimci olduğu inancına kapılır ve kendi devrimciliğini sorgular. Rahmi devrimciliğe yabancılaşması sonucu kendi kimliğine de yabancılaşır:“ *‘Proleter devrimi bir an önce yaşama geçirmek amacıyla terörist eylemi benimsemiş olan, bu nedenle tutumları görünüşte anarşist tutuma yaklaşan komünistler’* ” (Yücel, 222). Bu sözlerinden, Rahmi'nin “ortak mülkiyet, sınıfsız yapılı toplum ve işçi egemenliğini”¹ savunan komünizmi çarptırdığı ve torunun terörist yaşam tarzını haklı çıkarmaya çalıştığı anlaşılabilir.

7. Bir Özdeşim Ögesi Olarak Rahmi Sönmez

---

¹ <http://www.auburn.edu/~johnspm/gloss/communism>

Yapıtlarda okur, ele alınan kişiler aracılığıyla yaşama ve insana dönük deneyimler elde eder. Karakterin yaşadıklarını kendi düş ve düşünce gücüyle harmanlayıp, kendine yönelik iletiler çıkarabilir. Okurun karakteri her yönüyle görmesi; duygularına, düşüncelerine, inançlarına, çatışmalarına, eylem ve davranışlarına tanık olmasıyla onu daha iyi tanır. Bu süreçten sonra okur karakterle ilişkiye geçmeye, onu hissetmeye, onun yaşadıklarına dışarıdan değil içeriden, kısaca karakterin gözünden yaşama ve insana bakmaya başlar. Bu durum ‘özdeşim’ olarak adlandırılır:

“Roman sürecinin yolculuğa benzetilmesi halinde karakter, anlatı haritasında okurun rehberi ve yol göstericisidir. Bazen ondan geride bazen önde çoğu zaman da onunla birlikte aynı hizada yürür. Bunun bir yolculuk olduğunun ayrımında olan okur, romandan zihne doru akan hayatı, iyi çizilmiş, düzgün anlatılmış karakterler aracılığı ile kendi hayatına katabilir” (Doğan, 35).

Buna göre özdeşim, okurun karakterle buluşmasıdır. Ancak okurun karakteri gerçekte bağdaştırması ve gerçeklik kavramına oturtması için karakterin her yönüyle okura sunulması, inandırıcı bir şekilde betimlenmesi gerekir: *“Kahramanın duygu, düşünce ve eylemleri, okur tarafından önemsenerek izlenmeye başlanır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, insana özgü çeşitli özellikleriyle geliştirilmiş inandırıcı bir karakter, yazar-okur etkileşiminin niteliğini belirleyen önemli bir değişkendir”*².

Tahsin Yücel’in “Peygamberin Son Beş Günü” adlı yapıtının ana karakter Rahmi Sönmez’in yaşamı, kişiliği ve çatışmaları üzerine kurulmuş olduğu söylenebilir. Yapıtta en çok vurgulanan karakterin Rahmi Sönmez olması sebebiyle, yapıtın olay örgüsünü belirleyen de, temelini oluşturan da bu karakterdir. Yazar, karakteri inandırıcı kılmak amacıyla onu ve yaşadıklarını okurun tanık olmasını sağlayacak nitelikte oluşturmuştur. Ayrıntılı bir biçimde oluşturulan bu

---

² “Bir Özdeşim Ögesi Olarak Fadiş” adlı makale. (Bknz. Kaynakça).

karakterin betimlenen kişilik özellikleri ve çatışmaları, karakteri inandırıcı kılmakla kalmamış, onu okur için yaşayan ve sonsuza dek yaşayacak bir karaktere dönüştürmüştür.

Okurun gözünde Rahmi Sönmez karakteri, aslında yapıttaki olaylar karşısındaki tutumu, devrimciliğe yabancılaştığını fark etmeden ona hep bağlı kalması ve bir devrimci kimliğin özellikleriyle çelişecek derecedeki duygusallığıyla var olur. Yazarın biçemi ve yapıtın başında yapıtın gerçek bir insanın yaşamından temel alınarak yazıldığıнын not düşülmesi ana karakteri bir kurgu ögesi olmaktan çok daha ötelere taşımıştır. Buna göre, Rahmi Sönmez'in karakteri sadece çatışmalar yaşayan bir ozan olarak tanımlanamaz çünkü Rahmi Sönmez herhangi bir karakter değildir. Ona yapıtta başka bir karakter tarafından takılan takma adla, onun ne kadar kendine özgü bir karakter olduğu vurgulanır. 'Peygamber' takma adı, sadece Rahmi'nin iç çatışmalarını ve kimlik bölünmesini aktarmak için değil, farklı kişilik özelliklerini öne çıkarmak için de kullanılmıştır. Bu karakterle okura yaşam deneyimleri de sunulmuştur. Buna göre Rahmi'nin kızına ölen karısının ismini vermesi, torununa da devrimci ozan Nâzım Hikmet'ten etkilenerek 'Nâzım' adını koyması ancak yine de kızını ve torununu istediği gibi yetiştirmeyi başaramaması, okura çocukların anne/babaların yaşamlarının devamları olmadığı, onların da kendi karakterlerine ve seçimlerine sahip olduğu iletilerini verir. Bu bağlamda yazar; biçemi, özgün betimlemeleri, yarattığı gerçeğe yakın kurguyla Rahmi Sönmez karakterini ve onun yaşamını gerçekçi kılmıştır.

Sonuç

Tahsin Yücel'in "Peygamberin Son Beş Günü" adlı yapıtında ana karakter Rahmi Sönmez'i özdeşim ögesi olarak değerlendirmeyi amaç edinmiş bu tezde ana karakterin yazarın biçemi ve betimleriyle nasıl inandırıcı kılındığı ve böylelikle özdeşim ögesi olarak okura nasıl sunulduğu incelenmiştir. Tüm yönleriyle karakter çerçevesi çizilmiş, okurun gözünde iç ve dış gerçekliğe kavuşmuş ana karakter, kurmaca gerçeklik içinde gerçeğe daha yakın görünür. Rahmi Sönmez'in

özdeşim ögesi olmasının nedenleri hepimiz gibi bir insan olması başka bir deyişle ailesi, aile içindeki ilişkileri, eğitimi, arkadaş çevresi, seçimleri, yaptığı seçimlerdeki doğru ve yanlışları, yaşadığı çatışmalarla bir bütünlük taşımasıdır. Rahmi Sönmez'in inandırıcı kılınması onun kişilik özelliklerinin çok yönlü geliştirilmiş olmasıdır. Onu okura yaklaştıranlar, herkes gibi bir uğraşının olması, ailesini geçindirme uğruna emek vermesi, hayat amacı için çalışması, yaşadığı çatışmalara rağmen ailesini bir arada tutma çabasıdır.

Rahmi Sönmez'in yapıt süresince yaşadıklarıyla, karşılaştıklarıyla ve toplumdaki ilişkileriyle okurla özdeşim gerçekleşir ve yazarın amaçladıklarının tamamının okura yansması sağlanır. Okurun, Rahmi Sönmez'in yaşamından verilen kesitleri olası yaşam deneyimleri olarak algılaması karakterin okura daha da yaklaşmasını sağlar. Bu yaşam deneyimleri, okur açısından ele alındığında anlam ve değer kazanabilir.

KAYNAKÇA

- Auburn Üniversitesi, <http://www.auburn.edu/~johnspm/gloss/>, (E.T: 17.12.2011).
- Cüceloğlu, Doğan. *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.
- Doğan, Yıldırım B. *Karakter Yaratmak*. Ankara: Uđur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları, 2006.
- Özdođan, Belka ve Sever, Sedat. *Bir Özdeşim Öđesi Olarak Fadiş*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Roman Kahramanı Fadiş'in Doğumunun 30. Yılı Sempozyumu, 2001.
- Pospelov, Gennadiy. *Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2005.
- Türk Dil Kurumu, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, (E.T: 17.12.2011).
- Yücel, Tahsin. *Peygamberin Son Beş Günü*. İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2010.